

Krigsforbryternes hemmelige avtaler

Journalister: Kadafi Zaman og Morten Øverbye

Tittel på prosjekt: Krigsforbryternes hemmelige avtaler

Tema: Bosniske krigsforbryteres soningsforhold i Norge

Hvor og når publisert: Verdens Gang og VG Nett fra november 2004. Publiseres fortsatt

Redaksjon: Verdens Gang og VG Multimedia

Adresse: Boks 1185 Sentrum, 0107 Oslo

Epost: kadafi.zaman@vg.no og morten.overbye@vg.no

Telefon: 22 000 000

Det internasjonale krigsforbrytertribunalet for det tidligere Jugoslavia (ICTY) ble opprettet for å få et rettsoppgjør etter krigen på Balkan. Norge har fra starten vært en pådriverne og viktigste støttespillerne for tribunalet, og flere av krigsforbryterne soner sine dommer i Norge. Da vi begynte å grave i krigsforbryterdommene, avdekket vi sider ved domstolen som til nå har vært ukjent.

Krigsforbrytersakene som VG startet publisering av i november i fjor begynte som en gransking av Ringerike fengsel, men endte opp i en serie som avdekket at krigsforbrytere soner under svært spesielle forhold i norske fengsler.

Artikkelserien har også avdekket hemmelige avtaler krigsforbrytertribunalet har inngått med noen av krigsforbryterne, og at det eksisterer et topphemmelig program for beskyttelse av krigsforbrytere, mens forbryternes ofre i Bosnia ofte mangler samme beskyttelse.

Konsekvenser

VG har til nå publisert 15 artikler i artikkelserien om krigsforbryterne. Som en konsekvens av artiklene har dette skjedd:

- Settepolitikammeret Søndre Buskerud politidistrikt er koblet inn i granskingen av sikkerheten ved Ringerike fengsel. Granskingen er i skrivende stund ikke avsluttet.
- Stortinget har bedt justisminister Odd Einar Dørum om en orientering om Norges hemmelige avtaler med ICTY. Disse avtalene har til nå ikke vært kjent for Stortinget.
- ICTY har bedt Norge om å redegjøre for hvordan straffene for krigsforbrytere som sendes hit gjennomføres.
- Det er varslet en gjennomgang av forholdene krigsforbryterne soner under.
- I Bosnia har artikkelserien vakt reaksjoner, og ført til at et tidligere ukjent kapittel i landets historie er blitt kjent. Også i Bosnia er avsløringene satt på den politiske dagsorden.
- Også svenske journalister har etter vår serie satt i gang en gransking av forholdene for krigsforbrytere som soner der. Serien er ikke publisert i skrivende stund.

I tillegg har serien ført til en rekke nyhetsartikler, lederartikler og debatter i andre medier.

Flere av forholdene vi har avdekket er i skrivende stund ikke publisert, men serien har allerede ført til en offentlig debatt i Bosnia, Norge og Haag om rettsoppgjøret etter krigen.

Vi har i denne rapporten delt arbeidet inn i seks faser:

1. Norges sikreste fengsel
2. Krigsforbryterne
3. Erdemovics mystiske løslatelse
4. Hemmelig program
5. Reaksjoner i Bosnia
6. Ofrene

De ulike fasene har oppstått ved at arbeidet har gitt stadig nye og interessante arbeidshypoteser, som vi har konsentrert jobbingen om. Overgangen mellom de ulike fasene har i praksis vært glidende.

Fase 1: Norges sikreste fengsel

Hvorfor stod de spesialbygde sikkerhetscellene ved Norges sikreste fengsel tomme?

Vi hadde fått tips om at de spesialbygde cellene ved fengselet skulle stå tomme. Årsaken skulle være at det var alvorlige mangler ved sikkerheten til fengselet. Ledelsen ved Ringerike fengsel benektet at det fantes slike mangler, så vi konsentrerte i utgangspunktet jobbingen om å bygge opp et kildenett rundt fengselet. Noen kilder hadde vi allerede fra tidligere artikler om fengslet, andre kom til gjennom kontakter i det kriminelle miljøet og hos politiet.

Vi snakket med et titall skjulte kilder blant ansatte og innsatte i og rundt fengselet. De kunne fortelle om svært rystende forhold ved fengselet som skulle håndtere Norges farligste fanger. Gjennom mange og omfattende intervjuer -- noen over telefon, andre gjort på hemmelige steder på sen kveldstid -- fikk vi detaljerte opplysninger om sikkerhetskullene på Ringerike. Vi fikk også kjennskap til at det skulle være flere utro tjenere blant fengselsbetjentene, og prislister disse opererte med for å skaffe de innsatte mobiltelefoner, kontantkort og narkotika.

Blant påstandene vi avdekket, var:

- Den hemmelige krisehåndteringsplanen til fengselet var solgt til kriminelle.
- Fengselsansatte solgte mobiltelefoner og narkotika til innsatte.
- Flere ansatte hadde sluttet på dagen etter forhold som til da bare var kjent internt.

Ved siden av intervjuene søkte vi i Atekst, elektronisk postjournal og andre åpne kilder og hentet ut all informasjon vi kunne finne om Ringerike fengsel. Vi brukte samtidig flere uker på å bygge opp og pleie et kildenett rundt og inne i fengselet. Særlig fem sentrale kilder var vi i daglig kontakt med, og flere av dem valgte til slutt å snakke åpent.

Etter å ha kartlagt forholdene ved hjelp av skjulte kilder, konfronterte vi fengselsledelsen, kriminalomsorgen og de ansattes organisasjoner med de alvorlige opplysningene vi hadde samlet inn.

Mens direktøren ved fengselet forsøkte å legge lokk på og avdramatisere saken, ble opplysningene åpent bekreftet hos kriminalomsorgen i regionen. Også de ansattes representanter bekreftet åpent at våre funn avdekket alvorlig sikkerhetssvikt ved fengselet.

Vi konfronterte også den fengselsansatte som ble betegnet som «hovedmannen» blant de utro tjenerne.

Torsdag 18. november publiserte VG forsiden «Jakter på utro tjenere i Norges sikreste fengsel».

Oppslaget førte til at ledelsen ved Ringerike samme dag informerte de ansatte ved fengselet om den interne granskningen. Samtidig ble Justisdepartementet og kriminalomsorgen i regionen informert.

Etter VGs avsløring ble politiet koblet inn i granskningen av forholdene ved fengselet. Det skjedde 25. november 2004. Etterforskningen pågår fremdeles.

Fase 2: Krigsforbryterne

Mens Ringerike fengsel satte i gang politietterforskning av sikkerheten ved fengselet, valgte vi å gå videre på et annet spor.

Under kartleggingen av fengselet hadde våre kilder fortalt at ingen krigsforbrytere for tiden sonet i fengselets fem spesialbygde celler. Samtidig viste bakgrunnsinformasjon vi hadde tatt ut gjennom arkivsøk at disse cellene nettopp var bygget med tanke på denne type forbrytere, som norske myndigheter tidligere hadde omtalt som svært farlige.

Vi ville klarlegge hvorfor krigsforbryterne ikke lenger var i Norges sikreste fengsel, og hvor de nå sonet.

Krigsforbrytere som soner i Norge er sendt hit etter en avtale norske myndigheter har med Krigsforbryttertribunalet for Det tidligere Jugoslavia (ICTY) i Haag.

Men Justisdepartementet ville ikke si noe om denne avtalen, eller hvilke norske fengsler krigsforbryterne satt i. Departementet mente at slike opplysninger måtte hemmeligholdes av hensyn til avtaler Norge hadde inngått med Haag.

En ringerunde til våre godt bearbejdede kilder skulle imidlertid gi oss svarene vi var ute etter.

Mens norske myndigheter ikke ville oppgi opplysninger om krigsforbryterne som sonet i Norge, lå mange av opplysningene offentlig tilgjengelig på ICTYs nettsider. Ved å søke gjennom FN's nettsted med søkestrengen «ICTY Norway» i Google, dukket mange av opplysningene som var unntatt offentlighet i Norge opp.

Allerede første treff på listen; «Fact Sheet on ICTY Proceedings», ga navn på samtlige tre som i dag soner i Norge: Radomir Kovac, Zoran Vukovic og Dragan Obrenovic. I tillegg viste dokumentet at også Drazen Erdemovic tidligere hadde sonet i Norge.

Vi satte også opp en egen søkemotor og indekserte hele ICTYs nettsted, men det ga ikke flere treff enn de Google allerede hadde gitt oss.

Også dommer, ankesaker og rettslige avhør var tilgjengelig fra ICTYs nettsted. Vi tok utskrift av alt materiale vi kunne finne om de fire krigsforbryterne og finleste dokumentene på fritiden. Dokumentene ble lagret i ren tekst og åpnet i et tekstbehandlingsprogram som gjorde det mulig å søke på tvers av samtlige dokumenter.

Dette ga oss et vell av informasjon om krigsforbryterne. Dette kan kort kan oppsummeres slik:

Drazen Erdemovic

Drazen Erdemovic var den første krigsforbryteren som ble overført til soning i Norge. Han hadde tilstått å personlig ha drept 100 mennesker i en massakre ved en gård i Pilica utenfor Srebrenica. Erdemovic ble først dømt til 10 års fengsel i november 1996. Etter å ha anket dommen, ble straffen nedsatt til 5 års fengsel i mars 1998. Ifølge dokumentene fra Haag var han overført til Norge 26. august 1998 og løslatt i august 2000. Våre undersøkelser skulle senere vise at dette ikke var riktig, han ble løslatt 12 måneder tidligere.

Radomir Kovac

Radomir Kovac ble overført til Norge 28. november 2002, etter å ha blitt funnet skyldig i voldtekt og organisering av massevoldtekt av en tolv år gammel jente og tre kvinner. Tolvåringen og en av kvinnene ble senere solgt av Kovac, og de er fremdeles ikke kommet til rette. Kovac ble dømt til 20 års fengsel 22. februar 2001.

Zoran Vukovic

Ble overført til Norge sammen med Kovac 28. november 2002. Han ble funnet skyldig i å ha voldtatt en 15 år gammel jente han holdt fanget i Foca. Han skal også ha holdt andre jenter fanget. Flere av dem ble voldtatt av Vukovics medsoldater. Vukovic ble 22. februar 2001 dømt til 12 års fengsel.

Dragan Obrenovic

Dragan Obrenovic ble overført til Norge 18. juni 2004. Han var da dømt som en av de militære lederne bak Srebrenica-massakren, der 7500 menn, kvinner og barn ble drept. Obrenovic var leder for soldatene som deltok i massakren, og beordret sine menn til å delta. For det ble han dømt til 17 års fengsel.

Tross at vi nå visste hvilke krigsforbrytere som satt i norske fengsler, ville Justisdepartementet fremdeles ikke svare på hvor de satt. Departementet mente dette var hemmelig av hensyn til den enkeltes personvern, og av hensyn til avtalen norske myndigheter hadde med Haag.

Vi sjekket navnene og informasjonen opp mot våre kilder både innenfor og utenfor fengslene som fortalte hvor de sonet., nemlig Bodø og Kongsvinger fengsel. Dette ga oss ikke bare informasjon om hvor krigsforbryterne satt - vi hadde også begynt å få viktig informasjon om hvilke soningsforhold de hadde.

Mandag 29. november publiserte VG forsiden «Massemorder soner med norske småkriminelle,» der vi kunne avsløre at Dragan Obrenovic i Norge soner i samme fengsel som fyllekjørere og fartsbøller.

Medlemmer i Stortingets justiskomiteé uttrykte stor overraskelse over VGs avsløring og ba justisminister Odd Einar Dørum redegjøre for hvorfor Obrenovic ikke satt i Norges sikreste fengsel. Fremdeles nektet imidlertid departementet å gi oss noe som helst informasjon om krigsforbryterne.

Fase 3: Erdemovics mystiske løslatelse

En person som tidlig fanget vår oppmerksomhet, var Drazen Erdemovic.

Ifølge informasjonen fra Haag ble Drazen Erdemovic løslatt fra norsk fengsel i august 2000. Artiklene vi søkte gjennom viste imidlertid at Erdemovic allerede i mai samme år ble omtalt som løslatt i norske aviser.

Vi tok kontakt med kilder i politiet. Gjennom de fikk vi vite at Erdemovic ifølge politiets egne registre hadde sluppet ut allerede i august 1999. Opplysningene ble senere bekreftet av kilder ved Ringerike fengsel.

Vi fant det oppsiktsvekkende at en mann som var dømt for 100 drap hadde sluppet ut etter 3 år og 5 måneder, eller 12 dager for hvert drap han hadde tilstått.

Hemmelighetskremmeriet rundt løslatelsen reiste flere spørsmål:

- Hvor var Erdemovic blitt av etter endt soning?
- Hvorfor hemmelighold om han var blitt boende i Norge?
- Var det basert på avtaler med Haag?

Vi begynte nå jobbingen mot de offisielle kanalene for fullt. Det var fremdeles vanskelig å få ut informasjon. I Haag viste de til at dette var en sak norske myndigheter måtte svare på, ettersom Erdemovic var overført til Norge. Justisdepartementet og UD viste fremdeles til hemmelige avtaler med Haag.

Vi gikk videre med andre kilder og fortsatte å bearbeide dem for mer informasjon. Gjennom gjentatte samtaler og møter.

29. november reiste vi til Stavanger for å møte dommer Hanne Sophie Greve, som selv var med på å avdekke en rekke krigsforbrytelser i det tidligere Jugoslavia som medlem av FNs ekspertkomité for domstolen i Haag. Greve hadde tidligere vært kritisk til at Norge skulle ta imot krigsforbrytere. Hun var fremdeles kritisk.

2. desember fikk vi kontakt med Mirsad Tokaca gjennom kilder med god kontakt i Bosnia. Han hadde ledet etterforskningen av krigsforbrytelsene i Bosnia. Vi intervjuet ham.

Vi fikk også vite at tidligere sjefsanklager for ICTY, Louise Arbour, skulle møte statsminister Kjell Magne Bondevik i Oslo. 3. desember hadde vi 20 minutters intervju med henne på statsministerens kontor.

Samtidig fortsatte også innsamlingen av annet kildemateriale gjennom et stadig mer omfattende kontaktnett..

Elektronisk postjournal fra UD og Justisdepartementet ga oss over 500 treff på «ICTY». Nesten samtlige dokumenter var unntatt offentlighet. Mange av dem var unntatt etter offentlighetslovens § 6.1 om «dokument som inneholder opplysninger som om de ble kjent, ville kunne skade rikets sikkerhet, landets forsvar eller forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner».

Vi påklaget samtlige avslag etter vedlagte mal (vedlegg 1). Samtidig var vi nå daglig i kontakt med ulike saksbehandlere og ekspedisjonsjefer i departementene.

1. desember publiserte VG artikkelen: «Drepte 100 - slapp ut etter 3,5 år». I artikkelen nektet Justisdepartementet å si om Erdemovic var blitt i Norge etter løslatelsen i 1999.

I en oppfølger 2. desember «Folkemordere kan få opphold» kom departementet med den første innrømmelsen: Krigsforbrytere kunne søke om opphold i Norge etter endt soning.

3. desember var artikkelen «- Skammelig» oppslag på VG Nett.

Fase 4: Hemmelig program

Samtidig med publiseringen av artiklene, fortsatte vi jobbingen mot departementene. Vi snakket med et titalls åpne og skjulte kilder i Utenriksdepartementet og Justisdepartementet, og nye brikker falt på plass i puslespillet. Opplysninger fra de lukkede kildene hjalp oss videre i intervjuene med de åpne kildene.

Vårt inntrykk var at den jevne pågangen fra oss og publiseringen av stadig nye saker var med på å legge press på departementene. Samtidig var også flere politikere på Stortinget nå i kontakt med departementet for å få informasjon om saken.

De fleste av våre innsynsbegjæringer ble avslått av departementene. Vi tok imidlertid kontakt med saksbehandlere og avdelinger i departementene som satt på dokumentene vi hadde søkt innsyn i. Også denne kontakten ga bakgrunnsinformasjon og ytterligere brikker i puslespillet.

Helt siden vi oppdaget den tidlige løslatelsen av Erdemovic, hadde vi hatt en hypotese om at det kunne finnes spesielle programmer for krigsforbrytere etter endt soning. Men det var vanskelig å få åpne kilder til å uttale seg om slike programmer.

Vi bestemte oss derfor for å konfrontere ICTY med våre mistanker.

I perioden før publisering snakket vi flere ganger daglig med Haags talsmenn. De skiftet hele tiden taktikk i forhold til informasjonen de ikke ønsket å gi ut. I de første samtalene henviste de bare til norske myndigheter. Alt som omhandlet gjennomføringen av straffene, var ikke noe de kunne kommentere av hensyn til det enkelte lands jurisdiksjon.

Deretter argumenterte de med at informasjonen vi forsøkte å få ut var hemmeligstemplet av domstolen. Til slutt mente talsmannen for ICTY at vi kunne risikere 7 års fengsel og bøter på inntil 100.000 euro dersom vi omtalte den hemmeligstemplede informasjonen.

Gjennom flere telefonintervjuer med Haag fikk vi imidlertid bekreftet at det fantes et hemmelig program for beskyttelse av krigsforbrytere. Med disse opplysningene fra ICTY, kontaktet vi igjen en rekke andre kilder i departementene og ved domstolen. Vi snakket med saksbehandlere, seksjonssjefer, aktorer, forsvarere og dommere. Flere bekrefter at det fantes et hemmelig program for krigsforbrytere.

Det skulle likevel gå nesten 10 dager før vi hadde samlet nok materiale til å publisere saken.

Onsdag 15. desember publiserte VG forsiden «Massemordere tilbys nytt liv i Norge» der vi kunne avsløre at at Norge er en del av beskyttelsesprogrammet som skjuler både krigsforbrytere og vitner med ny identitet.

Neste dag møtte justisminister Odd Einar Dørum i RedaksjonEN på NRK, der han bekreftet at domstolen hadde slike beskyttelsesprogrammer. Han ville ikke si om Norge deltok i programmet.

Økonomien

Vi kartla også økonomien bak krigsforbryterne. Gjennom de regionale kriminalomsorgskontorene fikk vi ut døgnprisen ved hvert enkelt fengsel. Deretter regnet vi ut hvor lenge hver enkelt krigsforbryter ville sitte i norske fengler, fratrukket strafferabatt og varetektstiden i Haag.

Regnestykket viste at hver krigsforbryter årlig kostet Norge over 500.000 kroner, eller mer enn det årlige budsjettet til programmet for identifisering av drepte i Bosnia.

Fase 5: Reaksjoner i Bosnia

Allerede etter at de første artiklene hadde stått på trykk, ble vi kontaktet av flere bosniere og nordmenn som var sterkt engasjert i Bosnia.

Gjennom disse kildene kom vi også i kontakt med journalister i Bosnia som ønsket å rapporterte om våre avsløringer i hjemlandet. Vi hjalp de bosniske journalistene så langt vi kunne uten å gå ut med upublisert materiale. Dette ga oss viktige kontakter som senere skulle hjelpe oss mye i det videre arbeidet.

De norske avsløringene vakte stor oppsikt og sterke reaksjoner i Bosnia.

Den største bosniske avisen, Slobodna Bosna, hadde torsdag 2. desember oppslag og fem sider basert på VGs artikler (se vedlegg).

Lørdag 4. desember var VGs avsløringer også hovedsak på et av Bosnias viktigste nyhetsprogram, lørdagsendingen til Hayat TV. Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk ble ved hjelp av TV 2 intervjuet direkte i det bosniske TV-programmet.

Krigsforbryterne som sonet i Norge ble flere ganger kontaktet med forespørsel om de ville la seg intervju av VG. De avslo alle forespørsler.

Fase 6: Ofrene

Fredag 17. desember reiste vi med VG-fotograf Helge Mikalsen til Sarajevo.

I forkant av reisen var vi mye i kontakt med det bosniske miljøet i Norge og med bosniske journalister, for å kartlegge hvem vi burde snakke med i Bosnia. Vårt utgangspunkt å komme tettest mulig inn på ofrene for krigsforbryterne som sonet i Norge. Journalistene i Hayat TV ga oss uvurderlig hjelp.

Allerede første kveld i Bosnia møtte vi Amor Masovic, som betraktes som en folkehelt for sitt arbeid med å identifisere de drepte etter massakrene. Masovic var kjent med våre reportasjer og kunne fortelle at Sadic Selimovic, et av medlemmene i hans kommisjon, hadde fått sin far drept av krigsforbryteren Drazen Erdemovic - den første krigsforbryteren som sonet i Norge.

Neste dag kjørte vi med Sadic Selimovic gjennom Republika Srpska til hans fars grav ved Srebrenica. Selimovic kunne fortelle oss at han gjennom flere år hadde lett etter Drazen Erdemovic, mannen som hadde sonet 12 dager i Norge for drapet på hans far. Hans største ønske var å få stilt Erdemovic for retten igjen, men beskyttelsesprogrammet vi hadde avslørt gjorde det umulig å få stevnet ham. Vi tilbragte hele dagen i bilen med Selimovic, og intervjuet ham underveis.

Vi holdt hele tiden kontakt med Amor Masovic, som åpnet mange dører for oss. I Tuzla fikk vi som første utenlandske avis tilgang til tunnelene der 4700 uidentifiserte fra massegravene oppbevares under arbeidet med identifisering.

Vi intervjuet tre krigsforbrytere som sonet i Bosnias sikreste fengsel, Zenica-fengselet. Også der var vårt bosniske kontaktnett viktig for å få tilgang. Et personlig brev fra fengselsdirektøren åpnet alle dører.

Vi møtte også ofrene for Radomir Kovac og Zoran Vukovic. De hadde begge deltatt i massevoldtektene i Foca. Gjennom våre kontakter kom vi i kontakt med organisasjonen for voldtatte kvinner. Kvinnene frykter for sitt liv fordi de har vitnet mot krigsforbryterne. Først etter mange telefoner til betrodde venners venner, fikk vi møte dem.

Før vi forlot Bosnia, rakk vi også et intervju med landets tidligere statsminister og utenriksminister Harris Silajdzic, og ICTYs talsmann i Sarajevo, Matias Hellman.

Publiseringen

Fra 18. november ble sakene publisert fortløpende etter hvert som vi hadde samlet nok informasjon. Vi publiserte både i VGs papirutgave og på VG Nett.

Kadafi Zaman og Morten Øverbye har også tidligere jobbet sammen på tvers av skillet mellom VG Netts redaksjon og reportasjen i VG. Dette er imidlertid første gang vi bevisst har utnyttet fortrinnet fra begge kanaler (papir og nett) i hele den journalistiske prosessen frem til publisering.

Ved å utnytte begge kanaler kunne vi sørge for kontinuitet i sakene som vi ellers ville ha mistet.

Per 20. januar 2005 har disse sakene vært publisert i VG:

Kriseplan kan være solgt (18. november 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101321>

Rømningsplaner styrket mistanken (18. november 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101333>

- Ukjent for departementet (18. november 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101334>

- Gjemte mobilen i havregrynpose (12. november 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101371>

Gransker fengsel (28. november 2004)

Notis i papirutgaven

Massemorder soner med fyllekjørere (29. november 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101489>

Drepte 100 - slapp ut etter 3,5 år (1. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101537>

Folkemordere kan få opphold (2. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=256935>

- Skammelig (3. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=257167>

Massemordere kan få nytt liv her i landet (15. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101729>

* Krever åpenhet (15. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101736>

* Nektet å opplyse om masse mordere (15. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101757>

** Forbryternes nye liv (16. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=258925>

* Tre av fire nordmenn sier nei (16. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101765>

- Må sone i bosnisk fengsel (17. desember 2004)

<http://www.vg.no/pub/vgart.hbs?artid=101840>

* Skrevet av Aslak Eriksrud, Rolf Sønstelie, Johan D. Sundberg og Ingar Johnsrud.

** En lederartikkel.

På nettet opprettet vi også en egen arkivside for hele serien. Denne siden ligger på:

<http://www.vg.no/spesial/bakgrunn/?id=953>

I skrivende stund er i overkant av 15 saker publisert i serien (tre av dem er en lederartikkel og to saker om reaksjoner på våre saker). Serien har så langt ført til tre oppslag i VGs papirutgave og fire oppslag i nettutgaven. Det er til nå publisert tre dobbeltsider, tre helsider og tre halvsider i serien.

Tsunamien som rammet Asia 2. juledag førte til at deler av serien ble forskjøvet. Vi har flere saker på blokken.

Metoder

Denne serien har krevd et bredt spekter av journalistiske arbeidsmetoder for å kunne gjennomføres. Her er et kortfattet sammendrag:

Mange av kildene har vært anonyme, fordi de som innsatte eller ansatte i kriminalomsorgen har fryktet represalier om de stod frem. Også i departementene og i det offentlige har vi brukt anonyme kilder. Informasjon fra anonyme kilder har imidlertid ikke blitt brukt uten å ha blitt verifisert av to uavhengige kilder (ansatt/innsatt).

Vi har tilstrebet å få åpne kilder, og informasjonen fra de anonyme kildene har blitt brukt i åpne konfrontasjoner med offisielle kilder.

De fleste intervjuer med anonyme og åpne kilder er tatt opp på lydbånd.

Vi har også brukt tradisjonelle, elektroniske kilder som Elektronisk postjournal, lovdata, avisdatabaser og internett for å samle informasjon. ICTYs eget nettsted har vært en god kilde til informasjon norske myndigheter ikke ville ut med. All informasjon ble lagret i ren tekst og åpnet i et enkelt tekstbehandlingsprogram som gjør det enkelt å søke på tvers av dokumenter. På et tidspunkt satte vi også opp en egen søkemotor for å indeksere ICTYs nettsted.

Det ble også gjort rene observasjoner i felten for å kartlegge soningsforhold ved enkelte fengsler

Arbeidstid

Vi publiserte artiklene fortløpende etter hvert som vi hadde informasjon nok. Tilbakemeldingen fra reportasjeledelsen og redaktørene i VG var: Jobb videre!

Også kolleger i reportasjeavdelingen og nettredaksjonen ga verdifulle innspill underveis.

De daglige referatene fra redaktørmøtene ga serien full støtte, og vi kvitterte med å jobbe mye med den. Fra november brukte vi det meste av kvelder, helger og fritid ved siden av annen nyhetsjobbing til disse sakene. Vi kuttet også deler av ferien for å reise til Bosnia og følge opp med reportasjer derfra.

Den siste artikkelen i denne serien er ennå ikke skrevet, og vi kommer også fremover til å bruke mye tid på de spørsmålene serien har reist.

Videre fremover

Reportasjene fra Bosnia skulle på trykk i romjulen, men dødsbølgene i Asia førte til at publiseringen ble forskjøvet. Vi har også avdekket andre sider av krigsforbryternes straffegjennomføring i Norge, som i skrivende stund ikke er publisert.

Vi jobber fremdeles med serien og vil fremover komme med nye artikler i serien, både for å følge opp tidligere artikler og for å avdekke nye sider ved krigsforbryterprogrammet.

Oslo 20. januar 2004

Kadafi Zaman
Verdens Gang AS

Morten Øverbye
VG Multimedia AS

Vedlegg

Vedlegg 1:	Begjæring om dokumentinnsyn etter prinsipp om meroffentlighet
Vedlegg 2-9:	Utskrift av artikler på trykk i Verdens Gang
Vedlegg 10-12:	Utskrift av VGs førstesider
Vedlegg 13:	Førsteside og artikkel i Slobodna Bosna

Vedlegg 1:

AVSLAG PÅ BEGJÆRING OM DOKUMENTINNSYN - MEROFFENTLIGHET

Vi viser til deres brev av 23.11.2004, hvor det er gitt avslag på begjæring om innsyn i dokument 200400217 vedrørende 18052004: Møte i Haag om ICTY.

Deres avslag er hjemlet i offentlighetslovens § 6.1. om unntak for «Dokument som inneholder opplysninger som om de ble kjent, ville kunne skade rikets sikkerhet, landets forsvar eller forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner».

Ut fra vårt kjennskap til disse dokumentene og saken, kan vi ikke se at unntaket gjelder hele dokumentet. Vi ber derfor med dette om at innsynsbegjæringen og meroffentlighet behandles på ny og at offentlighet vurderes helt eller delvis, i lys av at de delene som ikke utgjør noen slik sikkerhetsrisiko og som ikke kan skade forholdet til internasjonale organisasjoner, skal være offentlige.

Vi viser til lovens hovedregel, § 2 tredje ledd: «Forvaltningsorganet skal vurdere om dokumentet likevel bør kunne gjøres kjent helt eller delvis, selv om det etter bestemmelser i loven kan unntas fra offentlighet,» og ber om at disse delene av dokumentet offentliggjøres, og at offentlighet vurderes for det øvrige innholdet.

Vi minner også om de sterke oppfordringer til meroffentlighet som Stortinget har kommet med en rekke ganger.

Dersom vi skulle få avslag på denne henvendelsen, vil vi klage avslaget inn for ombudsmannen.

Avslutningsvis minner vi om offentlighetslovens § 9, tredje ledd, hvor det fremgår at klager skal behandles «uten ugrunnet opphold».

Med vennlig hilsen